

Ngược dòng lịch sử tìm về kinh thành xưa Diên Khánh

Nói đến Thành cổ Diên Khánh (Khánh Hòa) du khách sẽ được biết về vùng đất giàu truyền thống cách mạng và sum suê cây trái. Nhưng ít ai biết rằng nơi đây đã lưu giữ nhiều sự kiện lịch sử, là cơ quan hành chính của địa phương dưới triều đại phong kiến nhà Nguyễn...

Cách trung tâm Thành phố Nha Trang khoảng 10km, vượt qua cung đường 23/10, dẫn theo hướng Nam quốc lộ 1A, đến địa phận Khóm Đông Môn, du khách có thị thực [visa to Vietnam](#) sẽ được đến cổng Đông của Thành cổ Diên Khánh. Ngày nay, tên gọi cũ vẫn còn lưu giữ nhưng chức năng đã ít nhiều thay đổi. Có thể nói, ở khu vực miền Trung đây là một địa danh quân sự duy nhất của triều Nguyễn còn tồn tại...

Theo địa chí Nha Trang Khánh Hòa, Thành cổ Diên Khánh có diện tích khoảng 36.000km², có 6 đoạn tường thành với chiều dài: tường Tây là 406,5m, tường Nam là 410,5m, tường Đông Nam là 402m, tường Đông 400m và tường Bắc là 730m. Tường thành chạy uốn khúc theo hình lục giác, dài khoảng 2.694m, xây cao khoảng 3,5m.

Cũng có tài liệu nói rằng: Thời ấy, Thành Diên Khánh được đắp đất, có dạng hình vuông, cao 4,24m, chu vi 2.162,40m, trổ sáu cổng: một ở Đông, một ở Nam, hai ở Tây và hai ở Bắc. Mỗi cổng có xây vọng lâu để lính canh nhìn được ra xa. Nối liền với bốn cổng là hệ thống tường thành vững chãi và kiên cố. Các góc Thành được đắp nhô ra ngoài để dễ dàng quan sát hai bên. Bên trong mỗi góc được đắp thành một khoảng đất rộng dùng làm chỗ trú quân. Mỗi góc thành đều đắp một ụ đất cao khoảng 2m để đặt súng đại bác, gọi là “pháo đài góc”. Đây là đặc điểm nổi bật của kiến trúc quân sự theo kiểu Vauband.

Trên thành được trồng nhiều tre, cây có gai để tăng độ bền của thành và tạo thành một hàng rào phòng ngự theo truyền thống của người Việt. Hệ thống hào bên ngoài thành sâu từ 3m đến 5m, rộng hẹp không đều nhau tùy theo địa hình. Dưới lòng hào thường xuyên có nước và có nhiều chướng ngại vật. Phía ngoài hào có đường hào ngoai. Vào trong thành phải đi qua cầu bắc qua hào nước.

Như chúng ta vẫn thường thấy, những dòng người di cư đến miền đất mới thường chọn nơi định cư ở cạnh những dòng sông, dòng suối để thuận tiện trong sinh hoạt, trồng trọt và chăn nuôi. Người Việt đến vùng đất này chủ yếu định cư ở những vùng đồng bằng do các con sông lớn tạo thành như: sông Dinh (Ninh Hòa), sông Cái (Nha Trang, Diên Khánh). Đồng thời với quá trình di dân khai hoang, lập làng, các thời chúa Nguyễn cũng xây dựng các thiết chế về chính trị khá vững vàng, đầy đủ từ dinh, phủ đến thôn, sách cùng đội ngũ quan lại, nha sai quản lý, điều hành các công việc của Nhà nước phong kiến. Tuy nhiên, từ giữa thế kỷ XVIII trở đi, các chúa Nguyễn và một số quan lại bảo thủ trong các chính sách kinh tế – xã hội và có lối sống hưởng thụ xa hoa, để đáp ứng nhu cầu, chúng tăng thuế khóa, quan lại tranh nhau vơ vét bóc lột của nhân dân, khiến cho cuộc sống muôn dân đói khổ, bần hàn...

Ngày nay, trong Thành là trụ sở các cơ quan của huyện Diên Khánh như: Huyện ủy Diên Khánh, Hội đồng nhân dân và Ủy ban nhân dân huyện Diên Khánh, Liên đoàn lao động, các trường học cùng với nhiều hộ dân sinh sống... Cùng với sự bào mòn của thời gian, tòa Thành đã bị rêu phong và xói mòn mất nhiều đoạn tường đất, hào thành. Năm 2003, một dấu mốc kỷ niệm 350 năm tỉnh Khánh Hòa hình thành và phát triển, cùng với những di tích lịch sử văn hóa khác, thành Diên Khánh đã được

chọn trùng tu, sơn sửa bốn cổng, gia cố những nơi bị nứt tường, dột nước mưa và một số đoạn tường thành bị xuống cấp để cùng nhân dân Khánh Hòa đón sự kiện trọng đại.

Hiện nay, Thành Diên Khánh được Trung tâm Bảo tồn di tích Khánh Hòa quan tâm chăm sóc và quản lý. Bốn cổng thành đều có người thường xuyên trông coi, chăm sóc và cắt tỉa cây cỏ, làm đẹp cảnh quan. Ngoài ra, các [khách sạn ở Nha Trang](#) cũng mở tour và dịch vụ đưa du khách đến đây, và hơn cả thế nữa là trung tâm bảo tồn du lịch luôn chú trọng đến công tác tuyên truyền về chủ đề “Tìm hiểu di sản văn hóa” cho các em học sinh, đoàn viên, thanh niên tại địa phương, nhằm giới thiệu những giá trị lịch sử, các di sản văn hóa trên địa bàn, trong đó có Thành Diên Khánh. Từ đó, các em hiểu hơn về những giá trị di sản văn hóa của dân tộc và có những hành động cụ thể, thiết thực góp phần bảo vệ các di tích ở địa phương. Bằng những nỗ lực và việc làm có ý nghĩa để bảo tồn và phát huy giá trị di tích. Là một tòa thành quân sự duy nhất của triều Nguyễn còn tồn tại ở miền Trung Việt Nam, lưu lại trong lòng người nhiều giai thoại khó quên. Hy vọng trong tương lai, Thành Diên Khánh sẽ góp phần thu hút đông đảo du khách đến thưởng ngoạn và khám phá.